

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

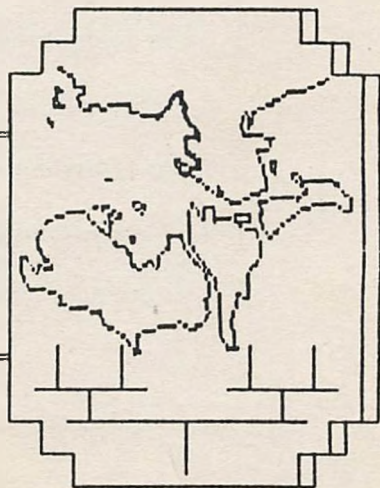
Slægtshistorisk Forening

for

Storstrøms Amt

Årsskrift 1995

Rødderne

II. Årgang

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Indholdsfortegnelse:

Anne Palles.....	: Side	1
Fødselstidspunkt.....	: -	8
Slægtshistorisk Center.....	: -	11
Lensregnskaber.....	: -	12
Litteraturliste.....	: -	15
Oeders Efterretninger.....	: -	16
1848.....	: -	22
Lokalarkiver på Lolland - Falster....	: -	25

Programmet for sæsonen 1995/96 er i år løst indlagt.

Hæng det på opslagstavlen.

Vel mødt til foredragene.

- en heks

Af Frank Ekholm

I 1993 kunne Danmark "fejre" et specielt jubilæum. Her var det 300 år siden, den sidste heksebrænding fandt sted. Læs beretningen om "heksen" ANNE PALLES, om udemokratiske forhørsmetoder, subjektive dommere - og en yderst mærkværdig, kongelig benådning.

I 1989, hvor Nykøbing F. havde jubilæum, opførte Egnsteateret "Masken" et byspil, hvor folk og fæ blev ledt rundt i byen, mens fortidens begivenheder blev genfortalt og opført af lokale skuespillere. Blandt andet var der en historie om heksebrænding, som foregik for ca. 300 år siden.

Jeg tænkte ikke yderligere over dette spændende emne, før jeg lørdag den 3. april 1993 læste i den lokale avis, at det faktisk dagen efter, den 4. april, var nøjagtig 300 år siden, heksebrændingen fandt sted.

Historien fangede min interesse på grund af dens handlingsforløb samt den utrolige mængde data, avisen bød på. Samtidig kunne det være interessant at kigge nærmere på hændelserne fra en astrologisk synsvinkel.

Beretningen om ANNE PALLES startede i august 1692 med det første retsmøde ved Nørre Herreds Ting. Anklagerne var rettet mod en kvinde, som hed Karen Gregers Madsen.

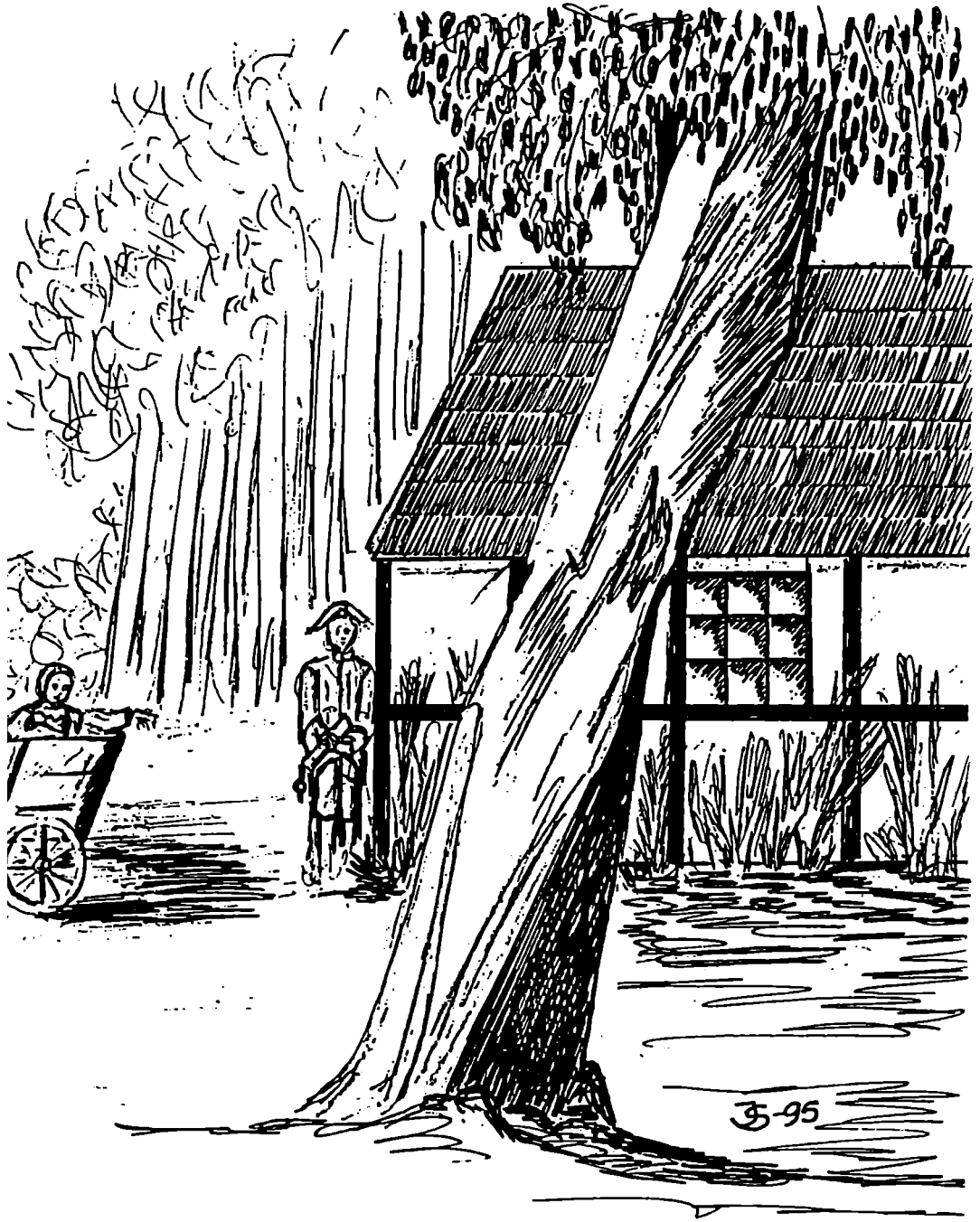
Før dette retsmøde var hun blevet "forhørt" af en ung og meget ambitiøs sognepræst, Gregorius Zimmer, som beskrives som ret-haverisk, pengegrisk og selvovervurderende. Han ville bruge retssagen til at slå sit navn fast.

Han benyttede sig af hemmelige forhør, som ikke blev skrevet ned - og det siges om ham, at han "med en sleben, sofistisk tunge kan bringe enhver enfoldig bondekone på 74 fra koncepterne og få hende til at indrømme stort set hvad som helst". Karen "indrømmede" i hvert fald djævelpagt og udlagde andre kvinder som hekse - deriblandt ANNE PALLES fra Tåderup, Abigail Nielsdatter fra Klodskov og Anne Kruse fra Ulslev.

Dette var starten på 218 dages mareridt med retsmøder og domsforhandlinger. Der blev bl.a. et retsmøde mod ANNE PALLES. Her gav Sognepræsten udtryk for, at han mente, ANNE PALLES havde forhekset hans kvæg og afgrøde og udført andre "forgørelser" - blandt andet af kvinder, hun var jaloux på.

ANNE PALLES jalousi kunne have årsag i, at hun var gift med en noget yngre mand, PEDER, som angiveligt skulle være glad for piger. Han fjantede i hvert fald rundt med en ung kvinde, Marren, og tillige med Hans Wams smukke datter - med det resultat, at ANNE "ikke kunne styre sig" og forheksede begge kvinderne. I øvrigt mente man, at Peder havde giftet sig med ANNE "for gårdens skyld".

Dommeren i sagen mod ANNE PALLES var herredsfoged Morten Faxe. Han havde et personligt anliggende med ANNE og hendes mand.

Dette mellemværende lå år tilbage, og grunden hertil var den, at ANNE og Peder blev kommanderet ud af deres gård i Øverup, fordi den nye herredsfoged skulle have gården. Det var jo skik og brug på den tid. Derfor måtte ANNE og Peder flytte og begynde forfra på en faldefærdig gård i Tåderup.

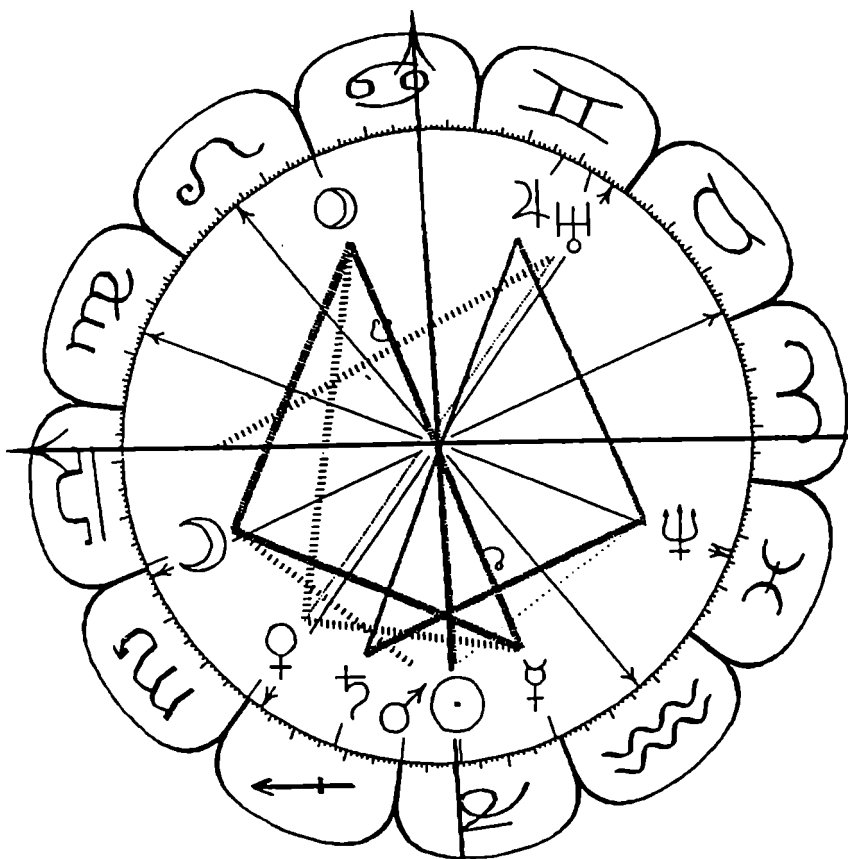
Det fortælles, at ANNE, i raseri over denne behandling "ventede sig i Porten og pissede ind i Gaarden, da at du pissede ald uløkke ind i Gaarden, saa huad Queg som gik ind og ud af Porten aldrig truffuis derefter". Efter denne hændelse havde herredsfoged Morten Faxe blandt andet hentet assistance hos Karen Gregers Madsen og andre "kloge koner", da hans kvæg vantrivedes.

Det var måske årsagen til, at herredsfoged Faxe var så ivrig i sin domsafsigelse, at han - uden meddomsmænd - i november 1692 på egen hånd selv afsagde en dom. Det fik han imidlertid ikke meget ud af - blot en regulær skideballe fra Højesteret. Men han fik dog lov til at fortsætte i sit embede.

Efter flere ændringer af herredsfoged Faxes afgørelse - dels i Underretten, dels i Højesteret - endte det hele med en speciel "benådning" fra Hans Kgl. Mayestæt: "At hendes Hoved skal først slaais fra Kroppen med et Sverd og Kroppen med Hoved derefter kastes paa Ilden til at opbrendis". Som sagt, så gjort - den 4. april 1693 i Boderup på Falster.

Dette var den første rigtige forårsdag, og hvem kunne vide, at den milde sol på denne dag ville forjage regnen i måneder og

gøre 1693 til et år med misvækst og hungersnød: "Saaledes gamle Folk kunde ingen Aasringer erindre sig så slet en Høst".

Arshoroskopet for 1693 ser meget spændingsfyldt ud, og det er interessant at bemærke, at Måne, Merkur, Venus, Mars og Pluto alle befinder sig i første eller sidste grad af tegnene. Solen er uaspekteret, og Saturn, der hersker over IC, er i kvadrat til Neptun - hvilket tilsammen må medføre en hel del hand-

lingslammelse.

Neptun i 6. hus i kvadrat til Saturn i 3. hus taler for, at handel og overenskomst får det svært.

(Blandt andet slog høsten fejl).

Oppositionen mellem Pluto og Merkur i kvadrat til Månen (et T-kvadrat) fortæller om de vanskeligheder, man stod over for dette år med hensyn til modsætningsforholdet mellem folket og "de, der bestemmer".

Ved selve domsafsigelsen den 21. marts 1693 er det interessant at bemærke, at afsigelsen skete med et snævert flertal, nemlig 9 stemmer for og 8 imod.

Horoskopet, der er beregnet for solopgang, viser en næsten eksakt konjunktion mellem Merkur og Neptun i opposition til Månen. Derfor er det ikke så underligt, at domsafsigelsen og "benådningen" fik et sådant udfald.

Horoskopet for selve dagen, hvor "heksebrændingen" fandt sted, viser en kraftig ophobning af personlige planeter i 12. hus, og selv samme planeter befandt sig alle i første eller sidste grad af årshoroskopet. De hemmelige fjender og alt det skjulte florerer i høj grad.

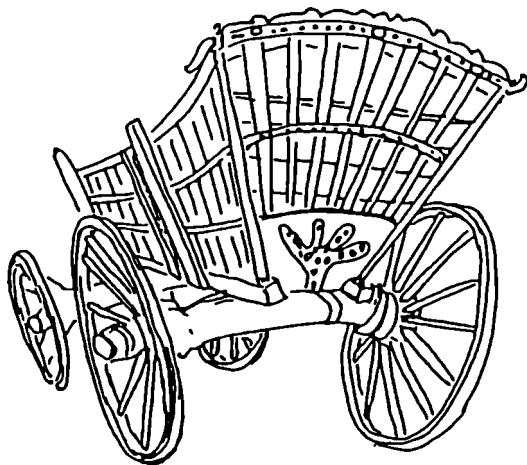
Afslutningsvis skal siges, at heksetroen ikke umiddelbart blev udryddet i befolkningen. I 1722 indebrændte en påstået heks, og en anden blev slået og trampet ihjel i år 1800.

Hekselovene blev først udeladt af den Danske Retsplejelov i 1866. Og den sidste, registrerede heksemishandling foregik så sent som i 1897.

Det har været og er meget spændende at lege med astrologien på denne måde. Det kunne også være interessant at se nærmere på ANNE PALLES personlige horoskop - både isoleret set og i relation til herredsfoged Morten Faxe.

(Artiklen har været bragt i Stjernerne 2/1994)

*****

Man har 32 tip-tip-oldeforældre. Hvis en af dem var GREVE, er det ham, man nedstammer fra.

F Ø D S E L S T I D S P U N K T

HVEM KAN FA OPLYSNINGEN?

Oplysning af fødselstidspunkt kan fås ved henvendelse til et af de fire Landsarkiver i Danmark, hvis fødslen er foregået før 1978.

Fødselstidspunktet skal normalt findes i jordemoderens fødselsprotokol, som på grund af de medicinske oplysninger, den også indeholder, først bliver frit tilgængelig 80 år efter, at den er skrevet ud.

For fødsler, der er sket for mindre end 80 år siden, har Landsarkivet dog lov til at videregive netop oplysninger om det klokkeslæt, som jordemoderen har noteret, men oplysningen må kun gives til "rette vedkommende".

For at kunne få oplysningen skal man være (eller have fuldmagt fra) én af følgende personer:

- Den fødte (som skal være myndig: være fyldt 18 år)
- Den fødende
- Indehaver af forældremyndighed over den fødte, som ikke selv er myndig
- Barn eller barnebarn af den fødte, som er død (dødsattest er nødvendig som bevis).

HVEM SKAL MAN HENVENDE SIG TIL?

Fødselsprotokoller blev indført i 1861 og frem til 1977, og de bør, så vidt de er bevaret, være afleveret til det landsarkiv, der dækker den landsdel, hvor jordemoderen praktiserede.

Indsend så nøjagtige oplysninger som muligt.

Det er helt umuligt for Landsarkiverne at identificere den rigtige protokol og den rigtige fødsel, hvis der mangler svar på spørgsmål som: år og dato, fødselssogn eller den fødende kvindes navn.

(For fødte på Rigshospitalet kræves i stedet: år og dato, fødselsafdelingsbogstav og patientnummer).

Landsarkivet vil nødig undvære oplysningen om jordemoderens navn og daværende adresse (eller i det mindste omtrentlig bopæl), hvis nogen i familien kan huske det.

Også ved fødsler på hospital eller klinik er jordemoderens navn ofte nyttigt, da de enkelte tilknyttede jordemødre kan have ført hver deres protokol. Har man kun navnet på hospitalet/klinikken, så oplys bare det; det kan ikke betale sig at spørge et hospital om tidligere tilknyttede jordemødre. En fødsel i Københavns kommune kan i de fleste tilfælde klares også uden jordemoderens navn, ved hjælp af en desværre ikke helt komplet række af dato-ordnede fødselsanmeldelser, men Landsarkivet vil stadig helst have navnet på jordemoderen/klinikken, såfremt man kender det.

For omegnskommunerne, herunder Frederiksberg, begynder fødselsanmeldelserne først 1953, så før den tid kan jordemoderens navn være afgørende, hvis hun ikke var nærtboende.

EKSPEDITION OG BETALING

Landsarkivet udfører undersøgelses- og ekspeditionsarbejdet ved fødselstidspunktsager som timebetalt arbejde efter reglerne for "Indtægtsdækket virksomhed".

Det er altså ikke gratis at få eftersøgt et fødselstidspunkt.

Hvis oplysningerne er tilfredsstillende, kan en sag normalt

klares inden for en time, hvilket med nugældende takst (gebyr og moms) beløber sig til kr. 300,-.

Beløbet skal forudbetales.

Det tager normalt 14 dage at få svar på bestilling af fødselstidspunkt. HUSK !!! medsend en frankeret svarkuvert.

Betalingen kan ske enten i form af en check, udstedt til "Landsarkivet" (husk at crosse den) eller ved indbetaling på Girokonto (Landsarkivet i København) mærk talonen "fødselstidspunkt" og anfør helst også fødselsdatoen, samt den fødtes navn (især hvis det ikke er indbetalerens eget tidspunkt, det drejer sig om).

Rekvirer et oplysningsskema hos arkiverne i København, Odense og Viborg. Arkivet i Aabenraa modtager gerne oplysningerne pr. brev, hvorefter de sender fødselstidspunktet retur med en opkrævning.

Se nedenstående adresser og tif. nr.

Mærk brevet med "Fødselstidspunkt".

LANDSARKIVET FOR FYN

Jernbanegade 36

DK - 5000 ODENSE C

Tlf. 66 12 58 85

LANDSARKIVET FOR DE SØNDER-

JYSKE LANDSDELE

Haderslevvej 45

DK - 6200 AABENRAA

Tlf. 74 62 58 58

LANDSARKIVET FOR NØRREJYLLAND

Lille Sct. Hansgade 5

DK - 8800 VIBORG

Tlf. 86 62 17 88

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND,

LOLLAND-FALSTER OG BORNHOLM

Jagtvej 10

DK - 2200 KØBENHAVN N.

Tlf. 31 39 35 20

* *SLÆGTSHISTORISK CENTER* *

I.G.I International Genealogical Index

Denne gruppe består af en meget stor samling mikrofichekort fra næsten hele verden. De ca. 5 millioner oplysninger, der dækker Danmark - findes til brug på Centralbiblioteket i Nykøbing Falster, og vil i løbet af foråret 1995 blive fornyet med en revideret udgave. Samtidig vil der blive stillet et sæt til rådighed på Lokalhistorisk Arkiv i Vordingborg.

Oplysningerne man kan finde i disse kort kan enten være fødsels-/dåbsdag eller vielse dag - for hele landet.

Til det nye sæt findes også en topografisk afdeling.

MORMONKIRKENS BIBLIOTEK

Priorvej 12

2000 FREDERIKSBERG

Åbningstid: ti-on-to kl. 15.00 - 20.00

samt 2. mandag i måneden kl. 17.00 - 19.15

tlf. i åbningstiden 38 34 55 70

Arkivet har f.eks. film fra bl.a: Danmark, Finland, Norge, Sverige, Island og Færøerne.

De danske film er tilgængelig på Priorvej, andre skal bestilles hjem fra Stockholm (hvad de Skandinaviske lande angår) og kan derefter ses på Priorvej. Undtaget film er Rusland, samt andre film bag "Jerntæppet".

Findes der film, som ikke er "på lager", kan disse bestilles for et mindre beløb (omkr. kr. 60.-) og kan derefter ses på Priorvej, hvor de fortsat vil forblive "på lager".

L E N S R E G N S K A B E R

Mens landet efter 1660 administrativt var delt i amter, deltes det tidligere i LEN med en lensmand i spidsen, som til kongen aflagde regnskab for de kongelige indtægter af lenet. Lenet falder i 3 rækker:

- 1) jordebøgerne, hvori kronens fæstere anføres med deres forskellige landgildeydelse til kronen og de jordegne bønder (selvejere) med deres afgifter;
- 2) selve lensregnskaberne over indtægt og udgift med tilhørende bilag. Både indtægt (landgilde, indfæstning, oldengæld, sagesæld o.s.v.) og udgift (løn og kost til lensmand og hans tjenere, udgifter til slottets vedligeholdelse m.m.) er af meget forskellig karakter;
- 3) regnskaberne over de ekstraordinære skatter, trods navnet påbudt næsten hvert år. I disse anføres de enkelte bønder og andre på landet boende skattepligtige personer, som møllere, "embedsmænd" (d.v.s. håndværkere), tjenestekarle o.l.

fra slutningen af 1400-årene er kun et enkelt regnskab bevaret. I tiden efter år 1500 findes flere, og jo længere man når frem, des mere fuldstændigt bliver materialet. Fra Christian IV's tid er det nogenlunde fuldstændigt. En fortegnelse over det ældste bevarede stof giver Thomas B. Bangs artikel "Lensregnskaberne og deres Benyttelse som historisk Kilde" i Fortid og Nutid, i 1914-16, side 141-160. En udførlig seddelregistratur over regnskaberne findes i RA.

Ordet "len" dækker over forskellige begreber før og efter enevælden. I middelalderen varetog den kgl. "høvedsmand" eller "embedsmand" bestyrelsen af krongodset og ledingsvæsenet i et len, dvs. et større eller mindre geografisk afgrænset område. Dette gjaldt i det væsentlige også i det 13. og i det 14. årh. florerende fyrstelen, som sjældent var arvelige og til stadighed skiftede område. Kun Slesvig kom til at danne en undtagelse; her skete der efterhånden en adskillelse fra Kongeriget med en særlig forvaltning, som blev udgangspunkt for Hertugdømmernes specielle administrative forhold. I det øvrige Danmark omorganiseredes lensvæsenet under Christian 3. og Frederik 2., så at lensmanden fik flere og flere administrative opgaver inden for lokaladministrationen og efterhånden blev kongens og centraladministrationens lokale repræsentant (og direkte område) i forhold til underordnede lokale myndigheder. Enevældens indførelse og kollegialstyret efter 1660 betød ikke noget brud, blot skiftedes navnene len og lensmand ud med amt og amtmand. Tyngdepunktet i denne administration ændredes dog ved det store bortsalg af krongods i årene efter 1660.

Samtidig fik "len" en anden betydning med de grevelige og friherrelige privilegier 1671. Fra da af betød len adeligt

gods med visse privilegier og særlige arveregler, således at lenssager efter 1671 oftest vedrører statsmagtens tilsyn med eller oprettelse af len, stamhuse og fideikommissser.

Dokumenterne før 1660 stammer næsten alle fra den opløste samling Topografisk pergament, mens sagerne yngre end 1660 nogenlunde svarer til afsnittet "Danske Lenssager" i folio-registratur nr. 10.

(SE: Litteraturliste til Lensregnskaber side 15)

*****

den mand, der kun praler af sine forfædre,
indrømmer, at han tilhører en familie,
der er bedre død end levende

* * L I T T E R A T U R * *

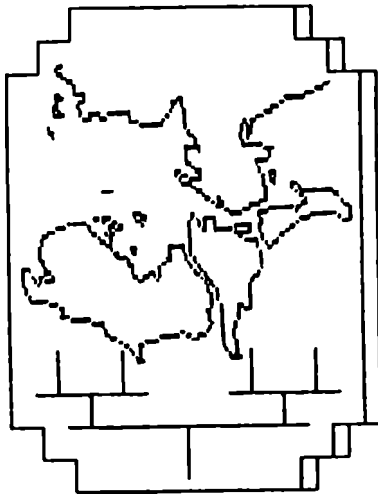
- Thomas B. Bang...: Lensregnskaberne og deres Benyttelse som historisk Kilde. Fortid og Nutid I, 1914-16, s. 141-160
- Jens Engberg....: Dansk Finanshistorie i 1640'erne. Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie, 28 (1972)
- Kr. Erslev.....: Konge og Lensmand i det sextende Aarhundrede (1879) Disputats
- Danmarks Len og Lensmænd i det sextende Aarhundrede (1513-1596) (1879)
  - Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596-1660, (1885)
- Hans H. Fussing.: Stiernholm Len 1603-1661. Studier i krongodsets forvaltning (1951)
- Herremand og Fæstebonde. Studier i dansk Landbrugshistorie omkring 1600. (1942) (Reprotryk 1973). Disputats.
- C. Rise Hansen...: Hoveriet på Ringsted Kloster 1570-1620. Landbohistoriske skrifter bind 2. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie (1968)
- Johan Hvidtfeldt (redaktør): Håndbog for danske historikere, (1952)
- Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder, diverse artikler
- Poul Rasmussen (udg.): Arhusgård og Akær lens jordebog 1544. Kilder til kirke- og præstegodsets historie. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie (1960)
- Silkeborg lens jordebog 1586. Lensregnskaber og lensjordebøger. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie (1964)
- Alex Wittendorff: Alvej og Kongevej (1973). Disputats.

Et værdifuldt supplement til folketællingerne findes i de såkaldte "Efterretninger angående ægteparrenes, enkemændenes og enkernes antal i Kjøbenhavn, Sjælland, Møen og Bornholm, udarbejdet under Oeders ledelse i henhold til kongelig resolution af 20. februar 1771" (Vejledende Arkivregistratur II, side 245). I disse lister findes oplysninger om mandens navn, hans stand og næringsvej tilligemed alder og ægteskabelige stilling samt hustruens alder, men (desværre) ikke hendes navn.

For Københavns vedkommende har man også det overordentlige værdifulde skattemandtal 1762, der hus for hus opregner hele byens befolkning også børnene, til dels med angivelse af alder, Rigsarkivet har ladet udarbejde et alfabetisk register.

Program 1995/96

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

**Velkommen til en ny sæson
8 spændende foredrag**

1995

* * * * *
ONSDAG den 6. SEPTEMBER

"SLÆGTSFORSKNING OG EDB". Umiddelbart skulle man ikke tro, at slægtsforskning og computerteknik har ret meget med hinanden at gøre, men det viser sig faktisk, at den personlige computer (PC) er et nyttigt og kærkomment redskab til håndtering af vor slægts- og personalhistoriske oplysninger. Elsebeth Paikin vil fortælle og vise eksempler på Slægtsforskningsprogrammer.

ONSDAG den 11. OKTOBER

"MORMONARKIVET I UTAH". Foredrag med film, hvor Henning Kiilerich Frederiksen vil fortælle om, hvordan de opbevarer data for eftertiden. Hele verden findes samlet her. Arkivet på Priorvej i København vil også blive omtalt, samt hvordan det benyttes.

MANDAG den 6. NOVEMBER

"MEDLEMSAFTEN"

Tag din egen "familie" med og lad os sammen finde frem til, hvordan vi løser problemerne, og hvordan vi kommer videre. Lad os hjælpe hinanden.

TORS DAG den 7. DECEMBER

Poul Martin Hansen, Vaalse, vil fortælle om "Julemand og Juleskikke".
Vi slutter aftenen med julehygge.

* * * * *
Foredragene afholdes, hvis ikke andet er anført, på det gamle bibliotek, Rosenvænget 17, Nykøbing F., kl. 19.30.

Ret til ændringer forbeholdes.

* * * * *

*
*
* **TIRSDAG den 16. JANUAR**
*
*
*

* **NIELS CHRISTIAN RASMUSSEN & BIBLIOTEKET**

* Som tidligere vil vi igen i år blive hjulpet rundt
* i Centralbibliotekets litteratur. Nye udgivne bøger
* og "gamle", som vi kan have glæde af i vor
* slægtsforskning.
*
*

* **TORS DAG den 22. FEBRUAR**
*

* På grundlag af medlemmernes ønske om et bestemt
* emne, vil vor altid udmærkede foredragsholder
* Erik Kann fortælle om: "**FLYTNINGER I DANMARK**".
*
*

* **TIRSDAG den 19. MARTS**
*

* **G E N E R A L F O R S A M L I N G**
*

* Mød talstærkt op og få indflydelse på foreningens
* fremtidige virke. Efter generalforsamlingen vil
* foreningens formand INA ANTONSEN fortælle træk fra
* sin egen slægts historie.
*
*

* **TIRSDAG den 23. APRIL**
*

* **"HISTORISK STREJFTOG FRA POLEN"**

* Lolland- Falster har i det sidste århundrede væ-
* ret kendt for den store indvandring af polakker.
* Hanna Slobodziuk vil belyse dette spændende emne,
* og fortælle om sin egen familie, der er indvandret
* her til Danmark fra Polen.
*
*

* * * * *

* Foredragsaftnerne er åbne for alle interesserede.
* For ikke-medlemmer betales kr. 20,- pr. gang.

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Formand.....: Ina Antonsen
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP   Tlf. 53 83 64 28

Næstformand.....: Flemming Skov
"Det grå Hus", Kongensgade 19
4800 NYKØBING F.   Tlf. 54 85 98 46

Kasserer.....: Bodil Madsen
Kærmindevej 26
4760 VORDINGBORG   Tlf. 53 77 08 45

Sekretær.....: Ove Jørn Mortensen
Græsvænget 12
4760 VORDINGBORG   Tlf. 53 77 36 58

Redaktør.....: Jette Stoltenberg
Hallingparken 7, 6.sal
2660 BRØNDBY STRAND   Tlf. 43 73 04 02

Øvrige

bestyrelsesmedlemmer...: Børge Antonsen
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP   Tlf. 53 83 64 28

Kirsten Esbensen
Ejegodvej 21, 1.sal th.
4800 NYKØBING F.   Tlf. 54 85 19 33

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer een gang årligt.

For enkelte numre er prisen kr. 10,- (årgang: 1)
kr. 15,- (årgang: 2-3)
kr. 20,- (årgang: 4-6)
kr. 30,- (årgang: 7-11)

PAKKE-TILBUD.....: tidligere årgange (årgang: 1-9) kr. 138,-

Kontingent.....: kr. 90,- for enkeltpersoner
kr. 160,- for ægtepar

H U S K ! A T M E L D E A D R E S S E Æ N D R I N G

Indlæg til "RØDDERNE" skal være redaktøren i hænde senest den
1. februar 1996.

Treaarskrigen 1848-1850
iflg. dagbogsoptegnelser af
Mads Asmussen Madsen

Da jeg efter indkaldelsen forlod mit hjem søndagen den 26. marts 1848 og rejste til Fredericia, meldte jeg mig ved min bataljon den 27. s.m. og samme dag fik jeg mit tøj udleveret.

Tirsdagen den 28. rejste jeg til Kolding. Der blev jeg indkvarteret hos en slagter om natten. Den 29. om morgenen rejste vi derfra og til Aller. Der blev vi indkvarteret og lå der i to dage.

Vi rejste derfra den 1. april til Haderslev. Der var vi kun en nat over. Den 2. april rejste vi derfra om morgenen imod Åbenrå. Vi kom til Runde mølle, der bivuakerede vi en nat under åben himmel, og den 3. rejste vi til Agerskov. Jeg var indkvarteret i Bovlund hos Peder Nissen.

Den 4. om morgenen rejste vi derfra til Løgumkloster, og blev indkvarteret der den nat, og rejste den 5. til Møgeltonder, der blev vi meget godt modtaget og godt trakteret af greve Schack, og samme dag kom vi til Tønder, og indkvarteret der. Men vi måtte straks afsted igen ud udenfor byen for at holde vagt. Vagten var meget dårlig, fordi fjenden var omkring os og desuden var det streng kulde hele natten igennem. Men om morgenen drog vi tilbage til Møgeltonder, og der blev vi indkvarteret. Jeg fik kvarter hos skolelærer Madsen. Der havde jeg et meget godt kvarter.

1848

Den 7. rejste vi derfra igennem Tønder og til Tinglev. Der lå vi den nat. Den 8. rejste vi til en herregård som hed "Søgård". Der lå vi i laden og fik hverken at spise eller drikke, men om morgenen rejste vi til Gehl (Gejl?). Der fik jeg både at spise og at drikke. Det var hos P. Schmidt, som min søster tjente hos. Men jeg var på vagt både nat og dag.

Den 9. om morgenen rejste vi derfra mod Flensborg igennem Bommerlund. Men da vi kom til Bov begyndte kuglerne at synge om ørerne, som vi aldrig havde hørt eller set før. Men vi blev ved med at avancere imod fjenden til Flensborg. Der fik tyskerne dygtig prygl. Der lå i hundrede vis af sårede og døde, og omtrent 900 mand var taget til fange.

Derefter marcherede vi ind i Flensborg og blev modtaget med vajeude flag. Dernæst blev vi indkvarteret og var der til om morgenen den 10., da rejste vi til en by, som hed Juelskov. Der lå vi atter en nat, men havde et dårligt kvarter. Vi fik hverken noget at spise eller at drikke. Den 11. rejste vi derfra og kom til Slesvig. Der blev vi alle indkvarteret hos borgerne, men vi var ikke velkommen af mange. De fleste viste sig fjendelig imod os. Der lå vi til den 23. om morgenen, som var første påskedag. Da der blev slået generalmarch, og vi kom ud til en by, som hed Busdorf, hvor vi pludselig blev angrebet af fjenden. Slaget begyndte hårdt og vi blev hårdere og hårdere angrebet. Vi holdt ud mellem 11-12, da måtte vi retirere igennem

April 1848						
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Frederiksberg, hvor borgerne trakterede os med kugler på tilbageetoget igennem byen og vi tabte mange af vore kammerater.

Slaget blev ved til kl. 8 om aftenen, så kom vi på feltvagt, og vi havde ingenting at spise og havde alle mand været under vandet, og det var desuden meget koldt.

Den 24. om morgenen marcherede vi til Flensborg i meget stærkt regnvejr. Der var vi næppe i to timer, før fjenden ville overfalde os igen, og vi måtte så hurtigt som muligt forlade byen. Vi kom ud derfra i stor uorden. Dernæst kom vi til Nyhuse. Vi lå atter på åben mark og fik hverken at spise eller drikke. Den 25. rejste vi derfra om morgenen igennem Gråsten til Sønderborg. Der havde vi vagt denne nat foran færgestedet, og kom til Sønderborg den 26. om morgenen.

Vi rejste derfra samme dag til en by, som hed Stevning. Der lå vi til den 28., og rejste til Vollerup, hvor vi var indkvarteret til 1. maj. Vi rejste til Volbølskov og derfra den 3. til Sundsmark. Der lå vi til den 7., da vi rejste til Sønderborg. Der blev vi indkvarteret hos borgerne.

Den 16. maj havde vi en træfning på Sundeved, dels med preuserne dels med husarerne. Fægtningen begyndte kl. 7 om morgenen og ophørte kl. 2 om eftermiddagen, og kl. 7 kom vi på vagt samme dag. Den 18. havde vi atter en lille fægtning samme sted, som kun varede i to timer.

Den 19. rejste vi fra Sønderborg og ud til en skov, som hed Ahrnkilde skov, der lejrede vi os i fire dage, og derfra rejste vi den 23. til Skovby. Der blev vi igen indkvarteret til den 26. da rejste vi til Sønderborg. Der lå vi uden for byen til den 28. i hytter. Samme dag rejste vi til Sundeved,

Maj		1848					
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	
	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	
14	15	16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	26	27	
28	29	30	31				

og havde et slag den hele dag. Ligeledes den 29., da kom vi til at ligge på en mølle (Dybbøl?). Den 2. Juni kom vi til en by som hed Ragebøl, og den 4. til Sottrup. Den 6. kom vi ud om formiddagen og havde en streng fægtning den hele dag, der tilføjede vi fjenden et stort tab.

Den 6. kom vi igen til Als og blev der indkvarteret i en by, som hed Kær, der lå vi til den 11. som var første pinsedag. Da rejste vi til Hørup Hav, og kom på dampskibet, som

sejled os til Hejls, derfra rejste vi til Aller og blev indkvarteret i laderne. Den 14. kom vi atter til Hejls og den 15. rejste vi til Simmersted. Den 18. kom vi på feltvagt i Magstrup. Samme dag drog min kæreste fra mig og jeg kom på vagt i Ringtved, og rejste derfra den 19. til Haderslev-Bramdrup. Den 20.-21.-22. var vi på vagt i Hammelev og kom tilbage den 23. til Bramdrup, men den 24. kom vi atter til Hammelev på vagt igen og kom tilbage den 25.

Den 26. og den 27. var vi atter på vagt i Hammelev, men kom tilbage til Bramdrup den 28. og den 29. kom vi atter til Hammelev på vagt, men vi måtte retirere derfra om morgenen, fordi vi blev angrebet af fjenden og vi måtte retirere igennem Kolding

Juni		1848					
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	
				1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	
18	19	20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30		

til Kolding-Bramdrup. Den 30. juni og 1. juli lå vi stille der, men den 2. kom vi på feltvagt imellem Kolding og Vonsild og blev afløst den 3. og kom tilbage til Bramdrup. Der lå vi igen til den 6. da kom vi på piquet ved Kolding.

Der blev vi atter afløst den 7. og kom til Bramdrup, og blev liggende til den 9., da rejste vi til Almind imellem Kolding og Vejle. Derfra rejste vi den 10. til Kolding, hvor vi kom på vagt og den 11. juli kom vi tilbage til Almind. Men den 12. rejste jeg som kurér til Vilstrup for at bestille kvarter til kompagniet.

Den 14. kom vi igen på vagt i Kolding, men den 15. kom vi tilbage til Vilstrup. Den 17. juli rejste vi derfra til Kragelund i Østre Snede Sogn imellem Vejle og Horsens. Jeg blev indkvarteret med kaptajnen hos en mand som hed Thomas Nielsen og den 20. juli avancerede jeg til underofficer.

Den 22. havde vi revy for general Hedemann på Store Grundet Plads. Der var hele armeen forsamlet og vi kom samme aften til Kragelund i vore kvarterer. Den 28. havde vi atter

revy for general Krag på Agerbøl mellem Lindeved og Øster Snede. Den 12. august var jeg første gang i Horsens for at se mig om. Den 16. blev jeg permitteret for at besøge min broder og min kærestes broder. Den 18. september havde vi revy for kongen på Lerbæk Plads. Der blev jeg hædret af kongen selv, og den 20. s.m. rejste vi til Øritslev sogn i Skanderborg amt og jeg blev atter indkvarteret

Juli 1848						
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

med kaptajnen på et sted, som hed "Pederslund". Hos proprietær Brækling.

Den 7. oktober var jeg i Skanderborg og samme dag var jeg ude at se Frederiks Minde, som er oprejst for Frederik den 6. Der var overordentlig smukt og kostbart. Den har kostet 14000 Rigsbankdaler at opføre.

Den 29. rejste vi fra "Pederslund" og til Taasted. Der lå vi en nat og derfra den 31. til Fredericia. Herfra blev vi permitteret den 3. november og så hjem.

Oktober 1848						
Sø	Ma	Ti	On	To	Fr	Lø
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Indsendt af: Ina Antonsen

*****

At være . . . . .

B l a d r e d a k t ø r

At lave blad er ingen ublandet fornøjelse

- 1) **Hvis vi er spøgefulde, siger man, at vi er naragtige**
- 2) **Hvis vi ikke er det, siger man, at vi er for alvorlige**
- 3) **Hvis vi trykker noget, der er skrevet specielt for vort blad, siger man, at vi har for lidt afveksling**
- 4) **Hvis vi trykker noget, der har stået i andre blade, siger man, at vi er for done til at skrive selv**
- 5) **Hvis vi ikke optager indsendte bidrag, har vi gæk og ingen sans for, hvad der er godt**
- 6) **Det skulle såmænd ikke undre os, om nogen vil sige, at vi har hugget dette fra et andet blad. Det har vi - forøvrigt.**

**Send os dit indlæg - så vi får
den nødvendige afveksling**

LOKALHISTORISK ARKIV I VORDINGBORG er flyttet til Glam-
bæksvej 3 (vis-a-vis Gåsetårnet), i Vordingborgs
eneste brolagte gade.

Åbent...: tirsdage kl. 13.00 - 16.00

torsdag & fredag kl. 10.00 - 12.00

tlf. 53 77 06 38

*****

BIRKET LOKALHISTORISK ARKIV, har flg.:

Folketællingslister på film for hele Nørre Herred

Kopl af kirkebøger .....: 1814 - 1893

kirkebøger før 1814 findes på mikrokort

- - Sognerådets Forhandlingsprotokoller

1842 - 1893 & 1893 - 1913

Kopl af Matrikulærfortegnelse .....: 1844 - 1893

- - Fødselsprotokol .....: 1892 - 1912

Dagbog for Birket Skole .....: 1857 - 1868

- .....: 1901 - 1919

(1. & 2.kl)

Eksamensprotokol Lindet Skole: 1893 - 1912

ca. 2000 billeder

Matrikelkort og andre div. kort

Navnefortegnelse til Juellinge og Christiansøde

Fæsteprotokoller.....: 1719 - 1838

(Adresse & åbningstid SE: "Rødderne" 10. Årgang)

STUBBEKØBING LOKALHISTORISKE ARKIV

Arkivet er stiftet i 1984 og omfatter materiale fra hele Stubbekøbing kommune, heri kirkebøger og folketællingslister fra de under kommunen tidligere hørende sogne, dels i fotokopi, dels på mikrofichekort. Desuden en komplet samling af Stubbekøbing Avis og en omfattende samling af sager af lokalhistorisk interesse.

Arkivet er altid gerne til hjælp for slægtshistorisk interesserede.

Besøg Arkivet, hvis du har aner i deres geografiske område.

STUBBEKØBING LOKALHISTORISKE ARKIV
Biblioteket
Dossieringen 3
4850 STUBBEKØBING
Telefon.....: 54 44 15 29, lokal 28
Telefax.....: 54 44 20 12
Åbningstider: Onsdag 10.00 - 13.00
                  Torsdag 17.00 - 19.00

Arkivleder...: Bent I. Surballe

Arkivets indhold, som er systematisk indrettet under forskellige områder er bl.a.:

Offentlig forvaltning - social forsyng:

Stats- og Amtsforvaltning
Købstad, byråd, kommunale værker og skoler
Landsogne
Politik, herunder sognefogeder
Militær, borgervæbninger, medaljer og tjenestepapirer
Frivillige forsvarsværn, hjemmeværn o. lign.
Retsvæsen
Kirken (administrativt)
Told- og brandvæsen
Kommunale regnskaber
Kort, herunder matr.kort, bykort og tegninger
Fredningssager, herunder arealer og huse.

Foreninger, selskaber og stiftelser dækker:

Foreninger: faglige, politiske, almennyttige, kulturelle, landøkonomiske, nationale, sports, afholds, sygekasse, religiøse og ungdomsforeninger.

Opdragelse og undervisning omfatter f.eks.:

Latin-/privat- og friskoler samt seminarier og efterskoler. Tekniske- og handelsskoler. Oplysningsforbund, børnehaver. Danse- og musikskoler. Landbrugs- og højskoler.

Erhvervsliv og samfærdsel indeholder bl.a.:

Håndværk og industri. Handel og Pengevæsen. Transport og trafik. Skov- og landbrug. Gartneri. Jagt og fiskeri. Andelsmejerier og brugsforeninger.

Kunst og kultur:

Biblioteker, museer og arkiver. Billeder i album, scrapbøger, der ikke kan placeres i andre emnegrupper. Biografier.
Historiske bygninger.
Historiske beretninger og sagn.

Diverse, er en stor blandet gruppe med indhold af f.eks.:

Legater, som ikke er foreninger eller stiftelser.
Besættelsestiden 1940-45. Folkeminder, traditionsstof, erindringer, dag-/lomme- og notesbøger.
Skudsmålhbøger, almanakker, rejsepas o.lign.
Begivenheder (byfester, kongebesøg, optog og krige)
Skøder, panteobligationer, lejekontrakter, købekontrakter, forpagtninger o.lign.
Slægtstavler og slægtshistorie. Adelspatenter og testamenter. Skifter og aftægtskontrakter o.lign.
Attester (dåbs-/døds- og koppeattester o.s.v.) personbeviser, svendebreve, gavebreve. Artikler om privatpersoner. Håndbøger og papirer vedr. enkeltpersoner og familier.

LOKALHISTORISK ARKIV FOR MARIBO KOMMUNE oplyser, at de des-
værre ikke har tif. på arkivet, men enhver henvendelse
kan ske til arkivleder H. C. Frederiksen

Tlf. 53 88 10 78

Åbent: tirsdage kl. 19.00 - 21.00

torsdage - 15.00 - 17.00

lukket i skolernes sommer- og juleferie

*****

RAVNSBORG LOKALHISTORISKE ARKIV:

Arkivet indeholder et stikordsregister over alt arkiv-
materiale tilligemed ca. 2500 billeder.

Kirkebøger i xeroxkopli fra 1814 - 1891 for sognene:

Birket-Herredskirke, Løjtofte-Horslunde-Nord-
lunde-Købelev-Sandby-Utterslev og Vindeby.

Kirkebøger før 1814 findes (så langt de går tilbage)
på mikrokort.

Folketællinger 1787 - 1911

Realregistre

Skøde- & Panteprotokoller

Brandtaksationer

Baronierne Vintersborg og Juellinges Godsarkiver

Skifteprotokoller til ca. 1920

Fæsteprotokoller fra de nævnte baronier

(alt på mikrokort)

Avlsudklip

Åbningstid: 1. & 3. mandag i måneden kl. 19.00 - 21.00

juli og december holdes lukket

derudover åbent efter aftale på

tlf. 53 93 22 12